

'Ik kan het zelf!'

Sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters

Wie peuters om zich heen heeft, hoort het tientallen keren per dag: 'Ikke doen!' Een dwingende eis die ofwel gevolgd wordt door triomfantelijk handgeklap en een trotse snoet of door een machteloos 'Kan niet!' Alle peuters, waar en hoe ze ook opgroeien, lijken deze drang naar zelfstandigheid gemeen te hebben. Hoe komt dat en hoe kun je daar mee omgaan op de werkvloer?

Rond de leeftijd van 18 maanden ontdekt een peuter langzaam dat hij een individu is, dat los staat van zijn ouders en van jou. Dit is een erg belangrijke fase in de ontwikkeling van een kind. Hij onderscheidt zich op deze manier duidelijk van de anderen rondom hen. Peuterlief stelt voor het eerst vast dat hij een eigen wil heeft en zal die geregeld proberen door te drijven.

Zowel in de opvang als thuis kun je in deze fase botsen met de peuterpubers. Ze willen zélf bepalen wat ze doen en wanneer ze het doen. Ze houden daarbij geen rekening met wat jij wil of met jouw planning. Het liefst doen ze hun nieuwe activiteit ook volledig alleen. Wil je hen een handje helpen of het op jouw manier doen, dan moet je niet op hun begrip rekenen. Maar bedenk je: je hoeft deze momenten niet noodzakelijk als 'last' te ondergaan. Met het nodige begrip wordt het ook een leuke uitdaging die je samen aangaat.

Driftbuien

De domeinen bij uitstek waarin peuters hun wil kunnen door-drijven zijn eten, slapen en zindelijk worden. Hun 'nee' wordt hier een machtig wapen waarmee ze hun ouders en andere opvoeders soms op het randje van de wanhoop drijven. De fase van 'wel willen, maar niet kunnen' kan erg frustrerend zijn voor peuters. Dat ontaardt soms in heuse driftbuien en ze kunnen ook onzeker worden. Op eigen beentjes staan is wel leuk, maar toch ook een beetje beangstigend.

Dat peuters in deze ontwikkelingsfase heel erg 'ik-gericht' zijn merk je ook in hun spel. Als ze samen gezellig aan de slag gaan met de poppen of de blokken, spelen ze niet met, maar naast elkaar.

Die natuurlijke drang naar zelfredzaamheid is niet abnormaal. Voor peuters is die drang zelfs heel gezond. Je kunt er in de opvang ook goed op inspelen. Een aantal tips op een rijtje:

- Stimuleer de peuters actief om zelf dingen te doen, door hun simpele taken te geven. Zelf je foto op de aanwezigheidsmuur prikken, je trui over je hoofd trekken, je beker op tafel zetten, je verfkwas uitspoelen, je heen-en-weerschriftje in je tas stoppen... Voor volwassenen zijn het ogenschijnlijk kleine dingen, maar voor de kleintjes zijn het heuse mijlpalen!
- Richt de ruimte zó in, dat peuters uitgenodigd worden om dingen zelf te doen. Zo ligt het speelgoed uiteraard binnen handbereik. Zindelijke peuters kunnen zelf bij het potje, als dat nodig is. De wasbak hangt op kinderhoogte en ga zo maar door...

Zeker doen!

Communiceer geregeld met de ouders over de zelfredzaamheid van hun kind. Wat kan het thuis op eigen houtje? En welke vaardigheden heeft hun doe-het-zelver vandaag weer bijgeleerd? Ouders stellen het op prijs als jij hun dat vertelt.

- Kies speelgoed en materialen die de nieuwsgierigheid prikkelen. Laat kinderen zo veel mogelijk op eigen houtje ontdekken welke creatieve dingen ze hiermee kunnen doen. Als het spel dreigt stil te vallen, kun je enkele impulsen geven. Ook als het uit de hand dreigt te lopen, is je inbreng nodig. De kinderen tijdens hun spel observeren is dus een belangrijke taak voor jou als leidster.

Inspraak telt

Maar wat als twee enthousiaste kinderen in de opvang elkaar plots in de haren vliegen? Reageer je dan meteen? Dat hoeft niet altijd. Kom nooit té snel tussenbeide, ook niet wanneer er een ruzie dreigt. Het is fijn als je peuters wat inspraak geeft. Laat ze bij het vieruurtje kiezen of ze een appel of een peer eten. Zo leren ze dat hun mening belangrijk is en gewaardeerd wordt.

Net als 'grote mensen' krijgen peuters bovendien graag een pluim. Strooi kwistig complimenten in het rond als een ukje slaagt in zijn poging om iets zelf te doen. Dat geeft zijn zelfvertrouwen een flinke duw in de rug. Daardoor zal het kind ook nieuwe dingen durven uitproberen. Lukt het niet, maak hem dan duidelijk dat dat niet erg is. Toon hem hoe het wél kan. Hij zal het opnieuw proberen als hij er klaar voor is.

Ukken die het 'zelf' doen vragen je veel tijd en maken er zo nu en dan een stevige knoeiboel van. Ook onder erg jonge kinderen vind je 'volharden': ze blijven keer op keer dingen proberen, die in 90% van de gevallen misschien mislukken en uitmonden in een frustratie. Voor begeleiders geldt in dat geval: blijf geduldig en begripvol. Het hoort gewoon bij het ontwikkelingsproces van kinderen. Toch mag je altijd duidelijke grenzen stellen voor kleine doorzetters. Je kunt een peuter bijvoorbeeld niet dwingen om te eten, maar je kunt je er wel consequent aan vasthouden dat hij pas bij de volgende maaltijd iets te eten krijgt. •